

Sygn. akt I PSKP 30/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 18 maja 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Katarzyna Gonera (przewodniczący)

SSN Krzysztof Rączka

SSN Romualda Spyt (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa Stowarzyszenia „T.” w P. działającego na rzecz D. Ś. i Ł. K.
przeciwko X. Spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w P.
o ryczałt za noclegi,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 18 maja 2021 r.,
skargi kasacyjnej strony powodowej od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy
i Ubezpieczeń Społecznych w Ł.
z dnia 12 lutego 2019 r., sygn. akt VIII Pa (...),

**uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi
Okręgowemu w Ł. do ponownego rozpoznania i orzeczenia o
kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 15 czerwca 2015 r. Sąd Rejonowy w Ł., w sprawie z powództwa Stowarzyszenia T. w P., działającego na rzecz D.Ś. i Ł.K., przeciwko „N.” Spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w Ł. (aktualnie X. Spółka z

ograniczoną odpowiedzialnością w P.), zasądził od pozwanej na rzecz D.Ś. ryczałty za noclegi za okres od stycznia 2010 r. do września 2012 r. wraz z ustawowymi odsetkami (pkt I) oraz na rzecz Ł. K. ryczałty za noclegi za okres od lutego 2010 r. do grudnia 2012 r., wraz z ustawowymi odsetkami (pkt II), a także rozstrzygnął o kosztach postępowania.

Okręgowy w Ł., wyrokiem z dnia 12 lutego 2019 r. zmienił zaskarżony przez pozwaną wyrok Sądu Rejonowego i oddalił powództwa, rozstrzygając także o kosztach postępowania.

Sąd Okręgowy ustalił, że prawomocnym wyrokiem karnym z dnia 14 sierpnia 2018 r. Sąd Rejonowy w P. III Wydział Karny, w sprawie III K (...), E.W. oskarżonej o to, że:

1. wbrew obowiązкови wynikającemu z ustaw podatkowych w okresie od grudnia 2012 r. do dnia 21 grudnia 2016 r. nie przechowywała, jako prezes zarządu Stowarzyszenia T., wystawionych na rzecz tego podmiotu rachunków oraz innych dokumentów - faktur VAT i paragonów dokumentujących rozliczenia z podmiotami działającymi na rzecz Stowarzyszenia T., tj. o przestępstwo z art. 62 § 3 k.k.s.;

2. wbrew obowiązкови wynikającemu z ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości, w okresie od stycznia 2010 r. do 21 grudnia 2016 r., jako prezes zarządu Stowarzyszenia T., nie prowadziła ksiąg tego podmiotu, który faktycznie prowadził działalność gospodarczą, tj. o przestępstwo z art. 60 § 1 k.k.s.;

3. wbrew obowiązкови wynikającemu z ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości, w okresie od stycznia 2010 r. do 21 grudnia 2016 r., jako prezes zarządu Stowarzyszenia T., dopuściła do nieprowadzenia ksiąg rachunkowych tego podmiotu, który faktycznie prowadził działalność gospodarczą tj. o przestępstwo z art. 77 pkt 1 ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości;

4. w okresie od stycznia 2010 r. do 21 grudnia 2016 r., działając jako prezes zarządu Stowarzyszenia T., w krótkich odstępach czasu, w wykonaniu z góry powziętego zamiaru, w sytuacji grożącej niewypłacalnością tego Stowarzyszenia, które zgodnie ze złożonymi do Urzędu Skarbowego P. deklaracjami podatkowymi CIT-8 za lata 2010-2016 nie osiągnęło żadnego przychodu w tym okresie, a prowadzone wobec Stowarzyszenia egzekucje komornicze umarzano z powodu ich bezskuteczności, ukrywała składniki majątku Stowarzyszenia T. w postaci

przychodów Stowarzyszenia wynikających z zasądzanych na rzecz Stowarzyszenia T. kosztów zastępstwa procesowego przez ich nieewidencjonowanie; nie mogąc zaspokoić wszystkich wierzycieli spłacała z uzyskiwanych przez stowarzyszenie środków finansowych trzech swoich wierzycieli: radcę prawnego R. W., radcę prawnego S. J. oraz m. sp. z o.o. z siedzibą w P., przez co działała na szkodę wielu wierzycieli Stowarzyszenia T., udaremniając ich zaspokojenie,

uznał:

1. oskarżoną E.W. uznał za winną popełnienia czynu opisanego wyżej w pkt. 1., tj. występku z art. 62 § 3 k.k.s. i za to na podstawie art. 62 § 3 k.k.s. wymierzył oskarżonej karę grzywny;

2. oskarżoną E.W. uznał za winną popełnienia czynu opisanego wyżej w pkt. 2., tj. występku z art. 60 § 1 k.k.s. i za to na podstawie art. 60 § 1 k.k.s. wymierzył oskarżonej karę grzywny;

3. oskarżoną E. W. uznał za winną popełnienia czynu opisanego wyżej w pkt. 3., tj. występku z art. 77 pkt 1 ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości i za to na podstawie art. 77 pkt 1 tej ustawy wymierzył oskarżonej karę grzywny;

4. oskarżoną E.W. uznał za winną popełnienia czynu opisanego wyżej w pkt. 4., tj. występku z art. 300 § 3 k.k. w związku z art. 300 § 1 k.k. i art. 302 § 1 k.k. w związku z art. 11 § 2 k.k. w związku z art 12 k.k. i za to w myśl art. 4 § 1 k.k. i art. 11 § 3 k.k., na podstawie art. 300 § 3 k.k. w związku z art. 37a k.k., wymierzył oskarżonej karę grzywny.

Sąd Okręgowy podkreślił, że organizacje pozarządowe, o których mowa w art. 8 k.p.c., w sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych, jeżeli uzyskają na to zgodę w formie pisemnej od pracownika, mogą wytoczyć powództwo, a także przystąpić do toczącego się postępowania w tych sprawach obok pracownika (jeśli mieści się to w ramach ich zadań statutowych). W takim przypadku działają na rzecz i w interesie podmiotu, na rzecz którego powództwo wytoczyły lub do którego przyłączyły się w toku postępowania. Niemniej jednak warunkiem takiego działania jest między innymi nieprowadzenie przez daną organizację pozarządową działalności gospodarczej. Ocena dopuszczalności działania danej organizacji pozarządowej w konkretnym postępowaniu należy zawsze do sądu orzekającego. W szczególności sąd bada, czy zadanie statutowe

organizacji nie polega na prowadzeniu działalności gospodarczej oraz czy spełnione są warunki określone w art. 61-63 k.p.c., celem stwierdzenia, czy posiada legitymację procesową. W przypadku stwierdzenia jej braku, Sąd oddala powództwo.

Sąd Okręgowy zauważył, że w toku postępowania apelacyjnego zapadł wyrok karny stwierdzający fakt popełnienia przestępstwa przez prezesa zarządu Stowarzyszenia T. E.W., w związku z ustalonym w toku procesu faktem rzeczywistego prowadzenia działalności gospodarczej przez to Stowarzyszenie. Powołując się na art. 11 k.p.c., Sąd Okręgowy uznał, że zawarte w tym wyroku ustalenie co do faktycznego prowadzenia działalności przez Stowarzyszenie T. od stycznia 2010 r. jest dla niego wiążące i skutkuje uznaniem, że organizacja ta nie jest uprawniona do brania udziału w niniejszym postępowaniu. Wobec prowadzenia w sposób stały i systematyczny działalności gospodarczej Stowarzyszenie T. nie spełnia bowiem przesłanek, o których mowa w art. 462 k.p.c. w związku z art. 8 i art. 61 k.p.c.

Z tej przyczyny Sąd Okręgowy zmienił wyrok Sądu Rejonowego i oddalił powództwa.

W skardze kasacyjnej od powyższego wyroku Stowarzyszenie T. zarzuciło:

1. naruszenie przepisów postępowania, tj. art. 8 k.p.c. w związku art. 391 § 1 k.p.c., przez uznanie, że powodowa organizacja pozarządowa nie ma legitymacji czynnej do występowania w niniejszej sprawie w sytuacji, gdy: (-) z jej zadań statutowych nie wynika, aby prowadziła działalność gospodarczą; (-) Sąd nie ustalił, czy prowadzona działalność gospodarcza jest działalnością główną; (-) Sąd w dniu wyrokowania uznał, że powodowa organizacja pozarządowa prowadzi działalność gospodarczą, pomimo że z treści przywoływanego przez niego dowodu wynika, że działalność ta miała być prowadzona do grudnia 2016 r. (zarzut powiązany z zarzutem naruszenia art. 316 § 1 k.p.c.);

Skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania oraz o zasądzenie od pozwanej na rzecz powodów zwrotu kosztów procesu w postępowaniu kasacyjnym według norm przepisanych.

Strona pozwana, w odpowiedzi na skargę kasacyjną, wniosła o jej oddalenie i zasądzenie od strony powodowej na swoją rzecz kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu przed Sądem Najwyższym wywołanych wniesieniem skargi kasacyjnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 8 k.p.c., organizacje pozarządowe, dla ochrony praw obywateli, w wypadkach przewidzianych w ustawie, mogą wszcząć postępowanie oraz wziąć udział w toczącym się postępowaniu. W postępowaniu cywilnym mogą uczestniczyć tylko te organizacje, których zadanie statutowe nie polega na prowadzeniu działalności gospodarczej. W literaturze dominuje pogląd, zgodnie z którym określenie to odnosi się jedynie do głównej działalności statutowej, a organizacja pozarządowa nie traci możliwości udziału w postępowaniu, gdy działalność gospodarcza jest działalnością uboczną. Podkreśla się, że niedopuszczalna jest interpretacja, zgodnie z którą organizacje prowadzące jakąkolwiek działalność gospodarczą nie mogą być uważane za organizacje uprawnione do działania według przepisów art. 8 i 61 k.p.c., a o przyznaniu danej organizacji statusu organizacji uprawnionej powinny decydować cele statutowe danej organizacji. Wskazuje się także, że Kodeks nie wyklucza prowadzenia przez daną organizację działalności gospodarczej, byleby działalność ta nie stanowiła jej głównego zadania (K. Gajda-Roszczyńska [w:] Kodeks postępowania cywilnego, 1.1: Komentarz art. 1-729, red. A. Góra-Błaszczkowska, Warszawa 2016, s. 97; E. Grzegorzczak [w:] Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Postępowanie rozpoznawcze, red. T. Ereciński, Warszawa 2012, s.151; M. Uliasz, Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz, Warszawa 2008, s. 18). Przyjęcie tego poglądu oznaczałoby, że każda organizacja, w której statucie znajduje się postanowienie dopuszczające możliwość prowadzenia przez nią działalności gospodarczej, nie mogłaby brać udziału w postępowaniu cywilnym, dlatego celowe jest przyjęcie możliwości prowadzenia przez organizacje społeczne (pozarządowe) działalności *non for profit* (tj. takiej, w której cały dochód jest przeznaczony na koszty prowadzonej działalności oraz realizację celów statutowych).

Stanowisko to ma oparcie w treści art. 8 k.p.c., który dopuszcza do postępowania cywilnego organizacje pozarządowe, których zadanie statutowe nie polega na prowadzeniu działalności gospodarczej oraz w art. 2, 10 i 34 ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach (Dz.U. 2020 r., poz. 2261; dalej Prawo o stowarzyszeniach). Ze wskazanych przepisów Prawa o stowarzyszeniach wynika, że generalnie dopuszczalne jest prowadzenie działalności gospodarczej przez stowarzyszenie, jednakże nie może być to jego celem statutowym (działalnością główną), zaś dochód z tej działalności służyć ma wyłącznie realizacji celów statutowych. W obecnym stanie prawnym zakaz prowadzenia działalności gospodarczej jako działalności statutowej można wyprowadzić już z definicji organizacji pozarządowej zawartej w art. 3 ust. 2 ustawy z dnia 23 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (jednolity tekst: Dz.U. z 2020 r., poz. 1057 ze zm.), która wyłącza z zakresu tej nazwy podmioty działające w celu osiągnięcia zysku, a więc prowadzące działalność zarobkową.

Ustawodawca w Prawie o stowarzyszeniach posłużył się sformułowaniem „działalność gospodarcza” w rozumieniu definicji działalności gospodarczej zawartej w art. 2 ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (jednolity tekst: Dz.U. z 2017 r., poz. 2168 ze zm.) - uchylonej z dniem 30 kwietnia 2018 r. oraz w art. 3 aktualnie obowiązującej ustawy z dnia 6 marca 2018 r. Prawo przedsiębiorców (jednolity tekst: Dz.U. z 2021 r., poz. 162). Jedną z przesłanek działalności gospodarczej jest jej zarobkowy charakter. Przesłanka ta jest spełniona wtedy, gdy prowadzenie działalności gospodarczej nastawione jest na uzyskanie dochodu, choć może się zdarzyć, że działalność ta w danym okresie przynosi straty.

Natomiast działalność określana jako *non for profit* polega na przeznaczaniu całości przychodów na koszty prowadzenia działalności oraz na cele statutowe stowarzyszenia, jest więc oderwana od celu zarobkowego, charakterystycznego dla działalności gospodarczej, co uzasadnia uznanie jej za działalność niezarobkową. Jak wskazał Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 19 czerwca 1996 r., III CZP 66/96 (OSNC 1996 nr 10, poz. 133), art. 2 ust. 1 Prawa o stowarzyszeniach wprowadza szczególne odróżnienie stowarzyszeń od innych osób prawnych typu korporacyjnego, prowadzących działalność gospodarczą, a to w ten sposób, że

zastrzega niedopuszczalność przeznaczania dochodu (czystego dochodu) z działalności gospodarczej stowarzyszenia do podziału między członków (orzeczenie Sądu Najwyższego z dnia 27 lutego 1990 r., III PZP 59/89, OSNCP 1990, z. 10-11, poz. 126), wskazując zarazem, że ma on służyć realizacji celów statutowych stowarzyszenia. Tak też należy obecnie rozumieć określenie (art. 2 ust. 1 Prawa o stowarzyszeniach), że stowarzyszenie jest „zrzeszeniem o celach niezarobkowych”. Wyraża się to także formułą „*not for profit*”, która wyklucza cele komercyjne działalności, a nakazuje przeznaczać pozyskane środki na działalność statutową (porównywalne pod tym względem są związki zawodowe, które też prowadzą działalność gospodarczą „*not for profit*” - art. 24 ust. 1 ustawy z dnia 23 maja 1991 r. o związkach zawodowych - Dz.U. Nr 55, poz. 234). Z punktu widzenia zatem strukturalnego (struktura wewnętrzna osoby prawnej) prowadzenie przez stowarzyszenie działalności gospodarczej nie może być statutowym celem głównym, lecz ma charakter uboczny. Działalność ta może być przy tym wykonywana zarówno w formach organizacyjnie wyodrębnionych, jak i bezpośrednio (w formie niewyodrębnionej), w którym to przypadku powinno mieć miejsce wyodrębnienie księgowe, co ułatwia kontrolę. Z praktyki społecznej wiadomo też, że w aktualnych realiach społeczno-gospodarczych prawie wszystkie stowarzyszenia prowadzą działalność gospodarczą - co najmniej w formie niewyodrębnionej.

Podsumowując powyższe wywody, działalność gospodarcza prowadzona przez organizację pożytku publicznego (stowarzyszenie) może mieć jedynie charakter wspomagający wobec działalności statutowej. W praktyce oznacza to, że nigdy nie może ona dominować nad celami określonymi w statucie organizacji. Warto jednak zauważyć, że cel prowadzenia działalności gospodarczej w przypadku stowarzyszeń i fundacji jest zasadniczo taki sam: wygenerowanie zysków. Skala prowadzenia działalności gospodarczej przez organizacje pożytku publicznego jest istotna o tyle, że (zgodnie z obowiązującymi regulacjami prawnymi) nie może to być działalność dominująca. Inaczej rzecz ujmując, działalność gospodarcza stowarzyszenia nigdy nie może stanowić nadrzędnego celu istnienia danej organizacji ani dominować nad jej celami statutowymi. Zyski wypracowane przez taką organizację jako efekt prowadzenia działalności gospodarczej mogą

służyć wyłącznie do finansowania działalności zdefiniowanej w statucie stowarzyszenia, które zostaną przeznaczone na realizację celów statutowych. Prowadzenie tak scharakteryzowanej działalności gospodarczej nie pozbawia stowarzyszenia prawa udziału w postępowaniu cywilnym na zasadach wskazanych w art. 8 k.p.c.

Sąd Okręgowy w zaskarżonym wyroku odrzucił - ze względu na brak legitymacji procesowej powodowego Stowarzyszenia - możliwość jego udziału w procesie, uznając przy tym, że w postępowaniu cywilnym wiąże go moc prawomocnego wyroku skazującego co do popełnienia przestępstwa.

Wykładnia art. 11 k.p.c. i zakresu, w jakim on wpływa na postępowanie cywilne, została ugruntowana w judykaturze. Jak wyjaśnił Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 22 lipca 2009 r., I UK 52/09 (LEX nr 529677), moc wiążąca wyroków karnych została wprowadzona dla uniknięcia możliwości wydawania na podstawie tych samych stanów faktycznych różnych orzeczeń w sprawach cywilnych i karnych (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 stycznia 2004 r., sygn. akt I CK 137/03, LEX nr 1615840). W orzecznictwie Sądu Najwyższego akcentuje się konieczność traktowania art. 11 k.p.c., ustanawiającego związaną sąd cywilny ustaleniami prawomocnego wyroku skazującego co do popełnienia przestępstwa, jako normy szczególnej, będącej wyjątkiem od zasady swobodnej oceny dowodów i poczynionych w wyniku tej oceny ustaleń sądu cywilnego (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 lipca 2007 r., I CSK 105/07, LEX nr 287769). Z utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego wynika, że sąd cywilny wiąże tylko zawarte w sentencji wyroku karnego skazującego ustalenia okoliczności, dotyczące osoby sprawcy czynu przypisanego oskarżonemu i przedmiotu przestępstwa (por. np. orzeczenie z dnia 18 maja 1965 r., I PR 130/63, niepublikowane; wyrok z dnia 8 stycznia 2004 r., I CK 137/03, LEX nr 1615840; postanowienie z dnia 28 sierpnia 2002 r., II UK 41/02, LEX nr 571979). Okoliczności wykraczające poza te elementy nie są dla sądu orzekającego w sprawie cywilnej wiążące, nawet jeżeli znajdują się w sentencji orzeczenia (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 czerwca 2005 r., III CK 642/04, LEX nr 177207). Znamiona czynu zabronionego to elementy przepisu karnego, które opisują konstrukcję danego przestępstwa; wskazują, jakie dokładnie

zachowania danej osoby oraz jakie okoliczności zdarzenia powodują, że można mówić o popełnieniu przestępstwa (lub nie).

E. W., prezes zarządu Stowarzyszenia, została skazana między innymi za występki z art. 62 § 1 k.k.s. - „Kto wbrew obowiązkowi nie wystawia faktury lub rachunku, wystawia je w sposób wadliwy albo odmawia ich wydania (...)”. Prowadzenie działalności gospodarczej należy do znamion ustawowych tego występków. Obowiązek wystawiania rachunku przewiduje już sama ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. Ordynacja podatkowa (jednolity tekst: Dz.U. z. 2020 r., poz. 1325 ze zm.). Zakłada ona w art. 87, że podatnicy prowadzący działalność gospodarczą obowiązani są, na żądanie kupującego lub usługobiorcy, wystawić rachunek potwierdzający dokonanie sprzedaży lub wykonanie usługi. Na mocy art. 106b ust. 1 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług (jednolity tekst: Dz.U. z 2021 r., poz. 685) podatnik, a więc osoba prowadząca działalność gospodarczą (art. 15 ust. 1 tej ustawy), zobowiązani są do wystawiania faktur.

W związku z tym Sąd Okręgowy związany był ustaleniem dotyczącym prowadzenia przez Stowarzyszenie działalności gospodarczej od grudnia 2012 r. do 21 grudnia 2016 r. Natomiast z ustalenia tego nie wynika (i nie może wynikać), czy działalność ta miała charakter uboczny czy też przeciwnie – główny (statutowy). W tym zakresie wyrok karny nie ma mocy wiążącej.

W apelacji strony pozwanej zawarte zostały zarzuty odnośnie do braku legitymacji procesowej Stowarzyszenia. W takim przypadku do Sądu Okręgowego – w oparciu o art. 378 § 1 k.p.c. - należała ocena, czy ta organizacja pozarządowa nie prowadzi działalności gospodarczej jako działalności głównej. Wynikający z tego przepisu obowiązek rozpoznania sprawy w granicach apelacji oznacza zarówno bezwzględny zakaz wykraczania przez sąd drugiej instancji poza te granice, jak też nakaz wzięcia pod uwagę i rozważenia wszystkich podniesionych w apelacji zarzutów i wniosków (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 maja 2008 r., II PK 316/07, OSNP 2009 nr 19-20, poz. 250), zaś skutkiem ustalenia, że organizacja prowadzi działalność gospodarczą jako działalność statutową, jest brak legitymacji procesowej *ab ovo* lub jej utrata w trakcie postępowania.

Dokonując takiego ustalenia, sąd rozpoznający sprawę powinien brać pod uwagę przede wszystkim postanowienia statutu stowarzyszenia, jednakże w tym

względnie nie ma żadnych ograniczeń dowodowych i dopuszczalne są wszelkie dowody przewidziane w Kodeksie postępowania cywilnego.

Sąd Najwyższy w obecnym składzie podziela także pogląd wyrażony w postanowieniu z dnia 30 stycznia 2014 r., III CZ 69/13 (LEX nr 1463887), że zgodnie z art. 316 § 1 w związku z art. 391 § 1 k.p.c., oceny istnienia lub braku legitymacji procesowej strony należy dokonać według stanu sprawy istniejącego w chwili orzekania przez sąd drugiej instancji.

Na koniec dodać można, że stosownie do art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, działalnością pożytku publicznego jest działalność społecznie użyteczna, prowadzona przez organizacje pozarządowe w sferze zadań publicznych określonych w ustawie. Jeśli zatem faktyczna działalność stowarzyszenia polega wyłącznie na wytaczaniu powództw za pośrednictwem profesjonalnych pełnomocników, będących jednocześnie członkami stowarzyszenia, połączonym z wnioskiem o zwrot kosztów procesu, to oznacza, nawiązując do wcześniejszych wywodów, że dochód z tej działalności przeznaczony jest do podziału między członków stowarzyszenia, a zatem stowarzyszenie to prowadzi wyłącznie działalność komercyjną (zarobkową) i z tego powodu nie należy do kręgu organizacji pożytku publicznego, o których mowa w art. 8 i 462 k.p.c. Sąd Najwyższy w tej kwestii podziela pogląd wyrażony w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 11 maja 2021 r., I PSKP 16/21 (niepublikowanym), że jeśli przedmiotem działalności było długotrwałe i zorganizowane prowadzenie spraw sądowych przez osoby fizyczne (powiązane ze stowarzyszeniem) za pośrednictwem stowarzyszenia i przy wykorzystaniu przysługujących organizacji pozarządowej zwolnień od opłat: sądowych, skarbowych, od czynności cywilnoprawnych, w celu osiągnięcia (bez ryzyka finansowego, z naruszeniem uczciwej konkurencji profesjonalnych prawników i z pominięciem przepisów o pełnomocnictwie) bardzo wysokich wynagrodzeń, należałoby rozważyć także – przy wykorzystaniu koncepcji *piercing the corporate veil*, czy z tego względu doszło do faktycznego prowadzenia przez prawników działalności gospodarczej przy wykorzystaniu jedynie formy organizacji pozarządowej do generowania zysków (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 września 2014 r., III PK 136/13), co wyklucza skorzystanie przez nich z art. 8 k.p.c.

Mając na uwadze powyższe, uzasadniony okazał się najdalej idący zarzut naruszenia art. 8 k.p.c., stąd też Sąd Najwyższy, na mocy art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. i art. 108 § 2 w związku z art. 398²¹ k.p.c., orzekł jak w sentencji.